

УДК: 37.09

JEL Classification: I19, I23, I28

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2021-1.81.09>

К.Л. Багрій, к.е.н., доцент,

<http://orcid.org/0000-0002-3516-9565>

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. На сьогодні система вищої освіти в усьому світі і надалі вживає заходів щодо ефективної організації освітньої діяльності в умовах пандемії COVID-19. Всім країнам світу довелося зіткнутися з несподіваними труднощами в зв'язку з введенням режиму самоізоляції. Система вищої освіти виявилася «на першій лінії фронту» з великою кількістю людей.

Закриття вищих навчальних закладів і екстрений перехід на дистанційне навчання спричинило виникнення очевидних проблем, що обумовлені головним чином недостатнім технічним оснащенням, відсутністю або слабкою підготовкою як педагогів, так і студентів до роботи в нових умовах. Ці та інші проблеми утворюють черговий виклик системі вищої освіти в критичній ситуації.

Одночасно, поряд з очевидними викликами і проблемами, новий формат дистанційного навчання надає широкий спектр можливостей і перспектив для зміни і вдосконалення освітніх систем, для яких критична ситуація створює форсовані умови.

Мета дослідження. Мета статті полягає в обґрунтуванні важливості дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19 та окресленні основних проблем особистості у взаємозв'язку «викладач-студент» в умовах карантину.

Методологія. У процесі виконання дослідження використано загальнонаукові теоретичні методи: системний аналіз – для з'ясування основних категорій дослідження; метод індукції – на етапі збору, систематизації і обробки інформації для проведення дослідження; метод дедукції – у процесі теоретичного осмислення проблеми; методи аналізу, синтезу, абстрагування та конкретизації – у процесі опитування науково-педагогічних працівників щодо попереднього досвіду роботи на різних online-платформах до COVID-19, щодо готовності до роботи на online-платформах у період карантину, щодо задоволення студентів online-навчанням у ЧТЕІ КНТЕУ; абстрактно-логічний метод – для здійснення теоретичних узагальнень та висновків щодо особливостей дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19.

Результати. У статті обґрунтовано важливість ефективного дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19 та окресленні основні проблеми особистості у

взаємозв'язку «викладач-студент» в умовах карантину. Сучасний етап інформатизації суспільства не можна уявити без уведення інформаційно-комунікаційних технологій у всі ланки системи освіти, навчальні заклади й органи управління. Особливої актуальності набувають ці технології в умовах карантину, оскільки дозволяють реалізувати дистанційне навчання. Важливим є також те, що дистанційна освіта розширює й оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень й інновацій. Під час дистанційної освіти відбувається також позитивний вплив на здобувачів вищої освіти: підвищення їх творчого й інтелектуального потенціалу за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення. Аналіз досліджень, присвячених дистанційному освітньому процесу, дозволив виявити й інші його основні особливості, зокрема: орієнтація на самостійну пізнавальну діяльність; суттєві потенційні можливості дистанційного навчання для активізації навчально-пізнавальної діяльності; можливість організації відкритого навчання, розширення аудиторії споживачів освітніх послуг; інтеграція світових освітніх послуг; зниження, за певних умов, матеріальних витрат на організацію і здійснення процесу навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що рекомендації і пропозиції, викладені у дослідженні, спрямовані на обґрунтування необхідності подальшого застосування та вдосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19 та на окреслення основних проблем особистості у взаємозв'язку «викладач-студент» в умовах карантину.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі дій уряду в організації навчального процесу під час карантину та визначенні ролі у цьому громадських та міжнародних організацій.

Ключові слова: дистанційна освіта, online-освіта, студент, пандемія COVID-19, викладач, вища освіта, навчання, освітні платформи.

Кількість джерел: 12; кількість рисунків: 3.

Konon Bagrii, Candidate of Economic Sciences, Assistant Professor,
<http://orcid.org/0000-0002-3516-9565>
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE, Chernivtsi

FEATURES OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION IN THE CONVENTION OF THE COVID-19 PANDEMIC

Summary

Today, the system of higher education around the world continues to take measures to effectively organize educational activities in the context of the COVID-19 pandemic. All

countries of the world had to face unexpected difficulties in connection with the introduction of self-isolation. The higher education system was "on the front lines" with a large number of people.

The closure of higher education institutions and the emergency transition to distance learning have led to obvious problems, mainly due to insufficient technical equipment, lack or poor preparation of both teachers and students to work in the new environment. These and other problems pose another challenge to the higher education system in a critical situation.

At the same time, along with the obvious challenges and problems, the new format of distance learning provides a wide range of opportunities and prospects for change and improvement of educational systems, for which the critical situation creates forced conditions.

The article substantiates the importance of effective distance learning in higher education in the context of the COVID-19 pandemic and outlines the main problems of the individual in the relationship "teacher-student" in quarantine. The current stage of informatization of society cannot be imagined without the introduction of information and communication technologies in all parts of the education system, educational institutions and government. These technologies are especially relevant in quarantine, as they allow you to implement distance learning. It is also important that distance education expands and renews the role of the teacher, makes him a mentor-consultant who should coordinate the cognitive process, constantly improve the courses he teaches, and increase creativity and skills in accordance with innovations and innovations. During distance education, there is also a positive impact on higher education: increasing their creative and intellectual potential through self-organization, the desire for knowledge, the use of modern information and telecommunications technologies, the ability to make responsible decisions. The analysis of the research devoted to distance educational process, has allowed to reveal its other basic features, in particular: orientation on independent cognitive activity; significant potential opportunities for distance learning to intensify educational and cognitive activities; the possibility of organizing open learning, expanding the audience of consumers of educational services; integration of world educational services; reduction, under certain conditions, of material costs for the organization and implementation of the learning process.

Keywords: distance education, online education, student, pandemic COVID-19, teacher, higher education, training, educational platforms.

Number of sources – 12; number of drawings – 3.

Постановка проблеми. У березні 2020 року генеральний директор організації ЮНЕСКО Одрі Азулай заявила, що через пандемію коронавірусу COVID-19 понад 1,5 мільярда молодих людей у 165 країнах світу не можуть відвідувати заняття через закриття освітніх навчальних закладів [1, с. 131].

На сьогодні система вищої освіти в усьому світі і надалі вживає заходів щодо ефективної організації освітньої діяльності в умовах пандемії COVID-19. Всім країнам світу довелося зіткнутися з несподіваними труднощами в зв'язку з введенням режиму самоізоляції. Система вищої освіти виявилася «на першій лінії фронту» з великою кількістю людей.

Закриття закладів вищої освіти і екстрений перехід на дистанційне навчання спричинило виникнення очевидних проблем, що обумовлені головним чином недостатнім технічним оснащенням, відсутністю або слабкою підготовкою як педагогів, так і студентів до роботи в нових умовах. Ці та інші проблеми утворюють черговий виклик системі вищої освіти в критичній ситуації.

Одночасно, поряд з очевидними викликами і проблемами, новий формат дистанційного навчання надає широкий спектр можливостей і перспектив для зміни і вдосконалення освітніх систем, для яких критична ситуація створює форсовані умови.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19 залишається, як ніколи, актуальним. Так, зокрема, як зазначають українські науковці Іван Прокопенко і Світлана Бережна [1] у своїй публікації, COVID-19 заохочує заклади вищої освіти в Україні здійснювати інноваційні рішення за порівняно короткий проміжок часу та запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів та соціальних мереж.

Водночас Оуен П. Холл [2], досліджуючи, як COVID-19 впливає на майбутнє у сфері управління освітою, зазначає, що багато бізнес-шкіл швидко відреагували на COVID-19, збільшивши свою присутність в мережі Інтернет як тимчасову міру в короткостроковій перспективі. Деякі бізнес-школи, щоб залишатися конкурентоспроможними на досить щільному ринку, пропонують online-програми за нижчими на 50 відсотків цінами порівняно зі своїми традиційними програмами. Крім того, з метою сприяння

швидкого переходу на дистанційне навчання, багато бізнес-шкіл звернулося до спільноти розробників програм online, популярність якої зараз стрімко набирає обертів.

Автор зазначає, що багато бізнес-шкіл налагодили зв'язки з навчальними вищими закладами та комерційними структурами по всьому світу, що сприяло як науково-дослідним і консультаційним можливостям для викладацького складу, так і студентським міжнародним поїздкам та стажуванню. Однак ці ініціативи часто мають дискретний характер, наприклад, щорічні поїздки та обмін студентами. Те, що потрібно і лежить в основі процесу глобалізації, – це безперервна діяльність. Для досягнення цієї мети, на думку Оуен П. Холла, бізнес-школам необхідно налагодити довгострокові відносини з навчальними закладами-одномумцями, які вважають, що студентів слід навчати таким чином, щоб довгий час вони були корисними як для бізнесу, так і для суспільства.

Науковці Стів Браммер та Тімоті Кларк [3] у своєму дослідженні щодо COVID-19 та управління освітою зазначають, що вплив COVID-19 на університети та бізнес-школи відобразився на навчальному році, а найбільш вразливою зацікавленою стороною стали студенти. Саме їхні інтереси стали першими в центрі уваги бізнес-шкіл при розробці та запровадженні відповідних заходів.

Науково-педагогічний персонал теж зазнав суттєвих змін через COVID-19, оскільки пандемія зумовила необхідність застосування найбільшої та найшвидшої трансформації педагогічної діяльності і методики оцінювання, яка коли-небудь спостерігалась у сучасних університетах. Це призвело до збільшення навантаження на науково-педагогічних працівників та вимагало від колег об'єднання власних зусиль, включаючи навчання програмному забезпеченню та спільну практичну діяльність.

Автори наголошують також на тому, що COVID-19 значною мірою приніс серйозні корективи щодо чіткості та своєчасності зворотного зв'язку із зацікавленими сторонами, особливо студентами та

викладачами. Однією з найприємніших переваг адаптації до COVID-19 стала успішність проведення online-засідань у Google Meet та Zoom, які дозволяють працювати у форматі «питання – відповіді», під час яких співробітники можуть отримати вичерпні відповіді щодо дії університетів під час кризи. Зв'язок зі студентами був дещо складнішим через їхні особистісні способи навчання та необхідність надавати їм постійну підтримку та консультації.

Вагомий вклад у розкритті особливостей дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19 здійснили такі науковці, як Л. Д. Тодоріко, І. О. Сем'янів, О. В. Підвербецька, І. В. Єременчук, В. І. Сливка, О. Я. Підвербецький [4], Т. Сергеева [5], О. О. Васько, В. Г. Бутенко, О. В. Шаповалова [6], С. А. Прахова, О. А. Даценко, К. А. Семенов [7], В. Ф. Завізіон, І. М. Бондаренко, Д. І. Аверін, М. І. Ходжуж, Н. О. Давлетова, Н. О. Чередниченко, А. В. Прохач, В. Є. Машталер, К. О. Дмитренко, В. В. Логвіненко [8], Ю. Іваненко [9], І. Я. Дзюбановський, В. Б. Гоцинський, В. І. П'ятночка [10], Н. В. Стукало, А. О. Сімахова [11], О. В. Длугопольській [12] та ін.

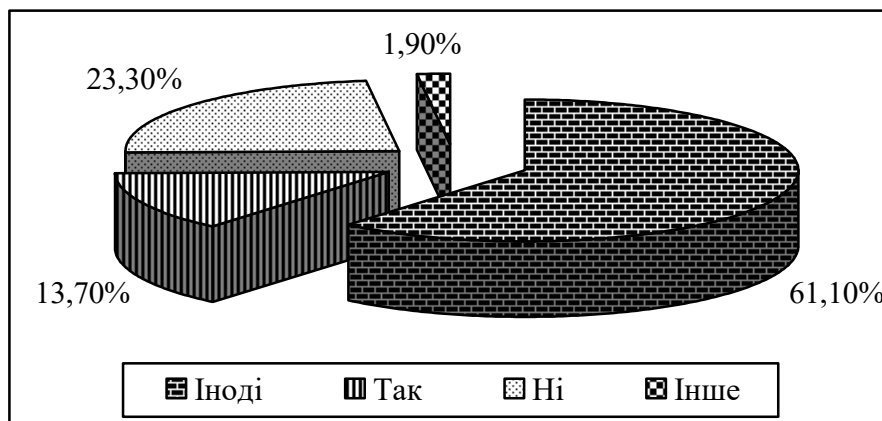
Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

У той же час, незважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження особливостей дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19, залишаються невирішеними та потребують подальших досліджень питання дистанційного навчання та проблем особистості у взаємозв'язку «викладач-студент» в умовах карантину, з якими стикалися учасники навчального процесу.

Виходячи з вищесказаного, сформулюємо **мету** статті, що полягає в обґрунтуванні важливості дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемії COVID-19 та окресленні основних проблем особистості у взаємозв'язку «викладач-студент» в умовах карантину.

Виклад основного матеріалу. В Україні університети до пандемії COVID-19 переважно використовували традиційні методи

викладання та типову організацію навчально-виховного процесу. Тому з початку карантину заклади вищої освіти не були повністю підготовлені до online-навчання, вони використовували лише певні елементи online-освіти. Спостереження за травень-червень 2020 року свідчать, що більшість вищих навчальних закладів значною мірою поклалися на систему Moodle (рис. 1).

*Рис. 1. Результати опитування науково-педагогічних працівників щодо попереднього досвіду роботи на різних online-платформах до COVID-19**

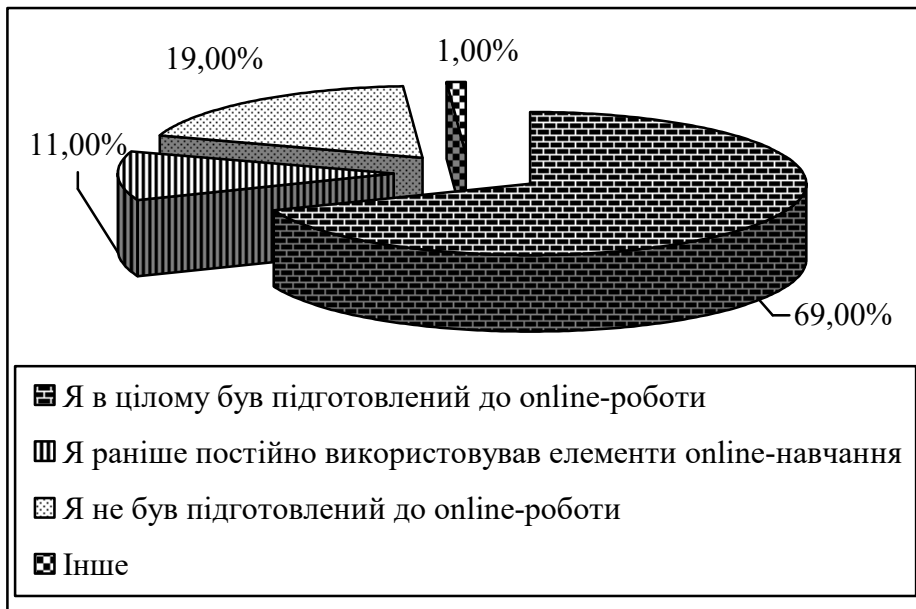
*Джерело: [11, с. 3675].

Результати вибіркового опитування свідчать, що 61,1% науково-педагогічних працівників (НПП) іноді користувалися інструментами online-навчання та його елементами. Понад 23,3% не мали попереднього досвіду роботи в Інтернеті з online-курсами. Лише 13,7% мали досвід і постійно користувалися системою дистанційного навчання Moodle. Тож переважна більшість НПП не мала досвіду постійної online-освіти (86,3%).

Крім того, виникло питання щодо акредитації в online-режимі та забезпечення якості вищої освіти протягом пандемії. У 2019 році дослідження, проведене Національним агентством забезпечення якості вищої освіти, показало, що 68% закладів вищої освіти (ЗВО) мають внутрішню систему забезпечення якості освіти, а 32% –

лише деякі елементи цієї системи. Понад те, 75,4% ЗВО систематично проводять діяльність щодо опитування студентів стосовно якості освітньо-професійних програм загалом і 73,2% – на рівні їх задоволення змістом навчальних програм [12].

Незважаючи на несподіване оголошення 12 березня 2020 року по всій країні карантину і перший «шок» (рис. 2), університети швидко організували процес online-навчання.

*Рис. 2. Результати опитування науково-педагогічних працівників щодо готовності до роботи на online-платформах у період карантину**

*Джерело: [11, с. 3675].

Згідно з даними рисунку 2, 80% НПП були готові до роботи в online-режимі та 18,6% не були належним чином підготовлені до роботи в online-середовищі. Однак, незважаючи на відсутність досвіду, заклади вищої освіти були готові до швидкої організації online-освіти.

Online-освіта була запроваджена на різних online-платформах з використанням відеозв'язку: Moodle, Google Meet, Zoom та ін., на

яких відбуваються online-конференції, дебати, дискусії, лекції та семінари. І за результатами опитування, найбільш оптимальними НПП вважали відео-зустрічі в Zoom (84%), хоча ЗВО активно використовують платформу Google Meet для online-освіти [11, с. 3676].

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (ЧТЕІ КНТЕУ) є одним з перших буковинських ЗВО, що запровадив систему дистанційного навчання Moodle. Особлива увага в ЧТЕІ КНТЕУ приділяється розробці навчально-методичних комплексів дистанційного навчання та постійному їх оновленню та вдосконаленню. Після оголошення 12 березня 2020 року по всій країні карантину, ЧТЕІ КНТЕУ з успіхом перейшов на дистанційне online-навчання. Система дистанційного навчання Moodle містила навчально-методичні комплекси по всіх дисциплінах підготовки фахівців різного освітнього ступеня. Водночас науково-педагогічні працівники з успіхом опанували такі online-платформи з використання відеозв'язку, як Google Meet, Zoom, BigBlueButton та ін.

У червні 2020 року було проведено вибіркове опитування студентів ЧТЕІ КНТЕУ різних курсів та спеціальностей щодо якості online-навчання (рис. 3).

Результати опитування показали, що більш ніж понад 80% студентів задоволені якістю online-навчання в інституті, хоча були і такі, що зазначили про проблеми і труднощі під час online-навчання. Так, 10% студентів не були задоволені online-освітою, називаючи основною причиною відсутність прямого спілкування та відеозв'язку з лектором на лекціях та семінарах.

Online-освіта виявила проблеми із забезпеченням Інтернету для населення України (на жаль, не у всіх селах та містечках є Інтернет), також не всі учасники навчального процесу мають комп'ютери та інші гаджети, які необхідні для участі в online-освітньому процесі.

Однак є чимало позитивних сторін online-освіти, які відзначають студенти, зокрема:

- можливість відвідувати лекції, семінари у будь-якій точці країни, маючи доступ до Інтернету;
- вміння робити домашнє завдання в індивідуальному темпі;
- прозорість оцінювання під час online-тестування.

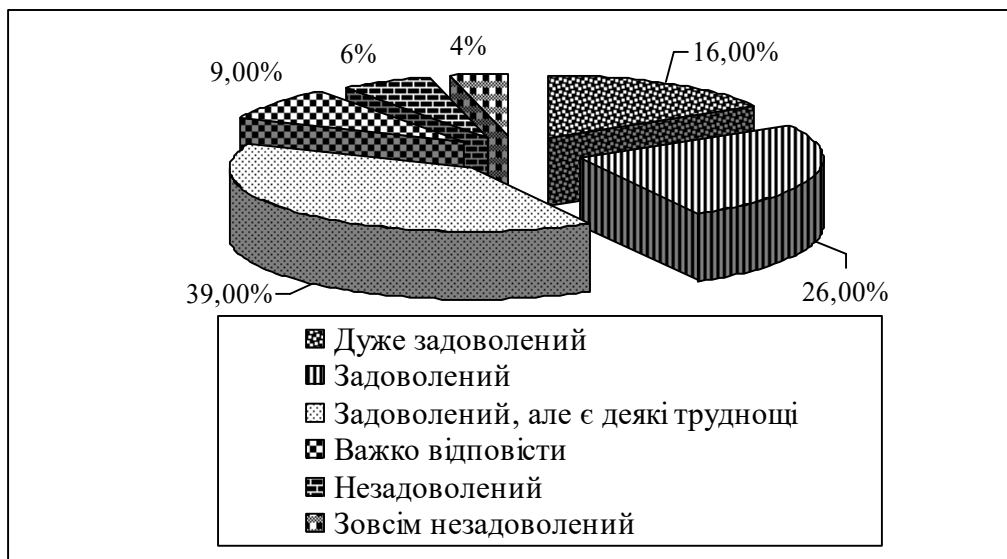

Рис. 3. Результати задоволення студентів online-навчанням у ЧТЕІ КНТЕУ, червень 2020 р.

*Джерело: розроблено автором.

Сучасна система online-освіти безповоротно вплинула як на викладачів, так і на студентів, зокрема і на взаємозв'язок «викладач-студент».

У зв'язку з пандемією COVID-19 викладачі і студенти ЧТЕІ КНТЕУ вимушені були достатньо швидко пристосуватись до нової реальності життя. В їхню буденність увійшли блискавичне реагування на складні життєві ситуації, багато дистанційної, самостійної роботи й опосередкованого спілкування, високий рівень навантаження на зоровий і слуховий аналізатори. Важливо, що підвищилось значення ефективної комунікації між викладачем і

студентом, яке відбувається в обмежених умовах. Взаємодія й ділове спілкування у взаємозв'язку «викладач-студент» стали більш деталізованими, структурованими, цілеспрямованими, багатовимірними. У новій життєвій реальності стає важливим отримання зворотного зв'язку, розуміння один одного через канали комунікації, регуляція власної поведінки. Працюючи разом, викладач і студент відчувають не тільки довіру та бажання взаємодіяти, але й нервово-психічне навантаження, коли методична та психологічна готовність до взаємодії викладача і студента, і сама співпраця підвищують рівень активності учасників освітнього процесу, рівень їх відповідальності, саморегуляції, особливо того, що стосується інтелектуальної й емоційної сфери.

Наразі, навчальні заняття ЗВО країни, зокрема і ЧТЕІ КНТЕУ, проводяться згідно з розкладами у вигляді зустрічей online викладачів і студентів. Для цього використовуються інструменти Zoom, Google Meet, модуль BigBlueButton платформи Moodle. Перевагою усіх цих інструментів є можливість заздалегідь запланувати відеоконференцію та нагадати про online зустріч. Для тих студентів, які не мали змоги в певний час вийти на відеозв'язок, можна було скористатись записом відеозустрічі. Деякі студенти не розуміли, навіщо їм відвідувати online-зустрічі з викладачами, якщо на платформі Moodle були викладені усі завдання, і вони у своєму темпі могли б їх опрацювати й надсилати звіти викладачеві з проведеної самостійної роботи. Також студенти скаржились на велике навантаження на зір, коли потрібно було відвідати заняття online з навчальних дисциплін за розкладом з використанням інформаційно-комунікативних технологій і зробити самостійну роботу також із застосуванням комп'ютерів, ноутбуків, смартфонів.

Переконаний, що найкраще, коли лекційні заняття проходять у формі бесіди. Студентам надається можливість самостійно дійти висновків, пов'язаних з метою навчального заняття. У випадку

запису лекційного матеріалу «живого» спілкування з емоційною складовою, двосторонньою підтримкою, жвавою дискусією зі студентами не було. Це так зване «пасивне навчання», коли студенти тільки сприймали (слухали) навчальну інформацію. Серед негативних сторін навчання за відеолекціями студенти відзначали необхідність дивитись тривалий час відео, а також складність сприймання інформації без бесіди з викладачем і діалогічних висловлювань, зворотного зв'язку й можливості поставити уточнюючі питання.

Практичні (семінарські) заняття, націлені на обговорення проблемних завдань, поставлених питань, якнайкраще проходили за допомогою об'єднання студентів у мікрогрупи, що надавало можливість для групового обговорення, прийняття групового рішення, обґрунтованого відстоювання власної думки, формування навичок роботи у соціальній групі, що складає одну з важливих фахових компетентностей. Результати групової роботи і групового міркування студенти подавали на online-дошках. Таке навчання є активним, заснованим на командотворенні, коли спостерігається взаємодія студентів з одногрупниками й викладачем. Воно розвиває дивергентне мислення, мотивує студентів, вони зацікавлені у взаємодії й досягненні особистих і групових результатів. Ускладнювало ситуацію не вмикання студентом відеокамери. Викладач не міг відстежити його реакцію, а також те, чи працює студент у певний період часу.

Складнощі використання платформи Moodle, що виникали у викладачів ЧТЕІ КНТЕУ, були пов'язані з налаштуваннями власних курсів. Особливо це стосувалось контрольних тестових завдань, де потрібно було правильно налаштувати день і час роботи студентів, кількість спроб, а також правильно прописати порядок розрахунку балів за відповіді. Були випадки, коли студенти отримували негативні результати тестування, хоча надавали частково правильні відповіді. У таких випадках аналізувались усі відповіді

студентів вручну. Після контрольних питань студенти мали можливість передивитись, стосовно якого саме навчального матеріалу вони допустили помилки. При плануванні подальшої роботи зі студентами викладачі мають змогу корегувати зміст і форму презентації навчальної інформації.

Оскільки платформа Moodle у ЧТЕІ КНТЕУ надає широкі можливості для варіативності тестових завдань, викладачі створювали різноманітні завдання як за кількістю, так і за їх категоріями. Вони створювали як типові тестові завдання, так і специфічні для цієї платформи завдання з обчисленням значення за формулами, вкладені відповіді, есе тощо.

Також, незважаючи на створення саме на платформі Moodle широких можливостей для спілкування, деякі студенти продовжували звертатись до викладачів із запитаннями через електронну пошту або Viber, оскільки ці способи комунікації були більш звичними для них.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На фундаментальному рівні пандемія COVID-19 ставить виклик основній діяльності закладів вищої освіти щодо підтримки студентів через широкий спектр навчальних програм. Це суттєво ускладнює реалізацію інтерактивного, особистісно-направленого традиційного аудиторного навчання, заснованого на багаторічному досвіді університетів.

Пристосування до тривалої пандемії COVID-19 потребуватиме від ЗВО гнучких та надійних моделей освіти, які дозволять безперервно адаптуватися до різних етапів COVID-19 прискорювати та активізувати довготривалі педагогічні тенденції, створюючи природний експеримент, в якому перевіряються та оцінюються численні інновації. Перші ознаки свідчать про те, що багато нововведень, застосованих під час пандемії, будуть корисними для студентів та викладачів і після коронакризи.

Наразі стало зрозуміло, що людство перейшло на нову стадію розвитку, де дистанційне навчання відіграє важливу роль. Тому у недалекому майбутньому необхідно проаналізувати результати дистанційного навчального процесу й визначити пріоритетні шляхи розвитку online-освіти.

Карантинні обмеження поставили значні виклики перед учасниками навчального процесу, особливо щодо взаємозв'язку «викладач-студент», з боку необхідності використання нових сучасних технологій, переорієнтації форм спілкування до чого не всі були готові. Наразі дистанційна платформа Moodle має постійно наповнюватись навчальними матеріалами з боку викладачів, підтримуватись з боку адміністрації вишу, а також оновлюватись незалежно від карантинних або звичайних умов освітнього процесу. Також необхідно постійно отримувати зворотній зв'язок від студентів щодо ефективності використання дистанційного навчального середовища, а також різних online-інструментів для освітньої діяльності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у детальному аналізі дій уряду в організації навчального процесу під час карантину та визначенні ролі у цьому громадських та міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Berezhna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12. Pp. 130–135.
2. Owen P. Hall. Editorial: COVID-19 and the Future of Management Education. 2020. Vol. 23. Pp. 1–6.
3. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. *British Journal of Management*. 2020. Vol. 31. Pp. 453–456.
4. Дистанційне навчання як альтернатива безперервної освіти в умовах пандемії COVID-19 / Л. Д. Тодоріко, І. О. Сем'янів, О. В. Підвербецька, І. В. Єременчук, В. І. Сливка, О. Я. Підвербецький. *Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція*. 2020. № 4. С. 98–104.
5. Сергеева Т. Дистанційне навчання як виклик часу : досвід е-навчання під час пандемії COVID-19. *Новий Колегіум*. 2020. № 4. С. 90–97.
6. Васько О. О., Бутенко В. Г., Шаповалова О. В. Дистанційне навчання: досвід використання, проблеми, перспективи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2020. Вип. 2. С. 59–67.

7. Прахова С. А., Даценко О. А., Семенов К. А. Дистанційне навчання у просторі сучасних освітніх систем: психологічний контекст. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2020. № 2. С. 260–266.
8. Дистанційне навчання: можливості та проблеми в умовах карантину / В. Ф. Завізіон, І. М. Бондаренко, Д. І. Аверін, М. І. Ходжуж, Н. О. Давлетова, Н. О. Чередниченко, А. В. Прохач, В. Є. Машталер, К. О. Дмитренко, В. В. Логвіненко. *Медичні перспективи*. 2020. № 2. С. 4–12.
9. Іваненко Ю. Дистанційне навчання як засіб розвитку самоорганізації студентів. *Problems of modern psychology*. 2020. Iss. 49. С. 60–83.
10. Дзюбановський І. Я., Гошинський В. Б., П'ятночка В. І. Дистанційне навчання у вищій медичній школі: за і проти. *Шпитальна хірургія : Журнал імені Л. Я. Ковальчука*. 2020. № 4. С. 113–116.
11. Stukalo N., Simakhova A. COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. Vol. 8(8). Pp. 3673–3678.
12. Stukalo N., Dluhopolskyi O. Educational Programs Accreditation in Pandemic Times: Challenges for NAQA. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12. Pp. 167–172.

References:

1. Berezhna, S., Prokopenko, I. (2020). Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Rumuns'kyj zhurnal dlia bahatovymirnoi osvity [Romanian Journal for Multidimensional Education]*, vol. 12, pp. 130–135 (in Eng.).
2. Owen P., Hall. (2020). Editorial: COVID-19 and the Future of Management Education. *Menedzhment [Management]*, vol. 23, pp. 1–6 (in Eng.).
3. Brammer, S., Clark, T. (2020). COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. *Brytans'kyj zhurnal upravlinnia [British Journal of Management]*, vol. 31, pp. 453–456 (in Eng.).
4. Todoriko, L., Sem'ianiv, I., Pidverbets'ka, O., Yeremenchuk, I., Slyvka, V., Pidverbets'kyj, O. (2020). Distance learning as an alternative to continuing education in a COVID-19 pandemic. *Tuberkul'oz, zakhvoriuvannia leheniv, VIL-infektsiia [Tuberculosis, lung diseases, HIV infection]*, vol. 4, pp. 98–104 (in Ukr.).
5. Sergeeva, T. (2020). Distance learning as a challenge of time: the experience of e-learning during the pandemic COVID-19. *Novyj Kolehium [New Collegium]*, vol. 4, pp. 90–97 (in Ukr.).
6. Vasko, O., Butenko, V., Shapovalova, O. (2020). Distance learning: experience, problems, prospects. *Visnyk Hlukhivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky [Bulletin of Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko. Pedagogical sciences]*, vol. 2, pp. 59–67 (in Ukr.).
7. Prakhova, S., Datsenko, O., Semenov, K. (2020). Distance learning in the space of modern educational systems: psychological context. *Visnyk Universytetu imeni Al'freda Nobelia. Seriiia : Pedahohika i psykholohiia [Bulletin of Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and psychology]*, vol. 2, pp. 260–266 (in Ukr.).
8. Zavision, V., Bondarenko, I., Averin, D., Khodzhuzh, M., Davletova, N., Cherednichenko, N., Prokhach, A., Mashtaler, V., Dmitренко, K., Logvinenko, V. (2020). Distance learning:

opportunities and problems in quarantine. *Medychni perspektyvy [Medical perspectives]*, vol. 2, pp. 4–12. (in Ukr.).

9. Ivaneko, Y. (2020). Distance learning as a means of developing students' self-organization. *Problemy suchasnoi psykholohii [Problems of modern psychology]*, vol. 49, pp. 60–83 (in Ukr.).

10. Dzyubanovsky, I., Goshchinsky, V., Pyatnochka, V. (2020). Distance learning in higher medical school: pros and cons. *Shpytal'na khirurgiia. Zhurnal imeni L. Ya. Koval'chuka [Hospital surgery. Kovalchuk Magazine]*, vol. 4, pp. 113–116 (in Ukr.).

11. Stukalo, N., Simakhova, A. (2020). COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. *Universal'nyj zhurnal doslidzhen' osvity [Universal Journal of Educational Research]*, vol. 8(8), pp. 3673–3678 (in Eng.).

12. Stukalo, N., Dluhopolskyi, O. (2020). Educational Programs Accreditation in Pandemic Times: Challenges for NAQA. *Rumuns'kyj zhurnal dlia bahatovymirnoi osvity [Romanian Journal for Multidimensional Education]*, vol. 12, pp. 167–172 (in Eng.).

УДК 378.018.43

JEL Classification: I22, O32

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2021-1.81.10>

І.М. Гнатишена, к.філол.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0001-8832-0751>

І.Р. Харюк, ст. викладач,
<https://orcid.org/0000-0003-0637-5092>

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ESL

Анотація

Актуальність. Викладання іноземної мови в системі дистанційної освіти є дуже складним завданням, насамперед з точки зору подолання основного розриву – відсутності прямого контакту між викладачами та студентами. **Постановка проблеми.** Стаття присвячена аспекту навчальних матеріалів, що використовуються для ESL в системі дистанційного навчання.

Мета дослідження – з'ясування сутності поняття «дистанційне навчання ESL» та аналіз способів, що можуть бути використані для підтримки студентів і викладачів у процесі переходу до дистанційного навчання.